

• שנת העשרים •

זמן שמחתנו

מהותי של יום

טעם ההידור ליטול ד' מינים בסוכה

התוכן הפנימי של הסוכה, הסכך וד' מינים

חידושי סוגיות

אופן עשיית הסוכה בעזרה לאכילת שיירי מנחות

שיחות קודש

"אתה הראת" - הקדמה להקפות בשמחה גדולה!

מכון אור החסידות

סניף ארץ הקודש
ת.ד. 2033
כפר חב"ד 6084000
03-738-3734
Likras@likras.org

Or Hachasidus

Head Office
1469 President St. #BSMT
Brooklyn, NY 11213
United States
(718) 534-8673

צוות העריכה וההגהה: הרב לוי יצחק ברוק, הרב משה גורארי,

הרב מאיר יעקב זילברשטרומ, הרב צבי הירש זלמנוב, הרב שלום חריטונוב, הרב מנחם טייטלבוים,
הרב אברהם מן, הרב מנחם מענדל רייצס, הרב אליהו שוויכה

תוכן ענינים

פתח דבר

בעז"ה"ת.

◇ ◇ ◇

וזאת למודעי, שבדרך כלל לא הובאו הביאורים כפי שנאמרו, ואף עובדו מחדש ונערכו ע"י חבר מערכת, ולפעמים בעת העיבוד הושמט ריבוי השק"ט בפרטי הענינים והרחבתם עם המקורות כפי שהם מופיעים במקורם, ובפרט במדור "עיונים", שמופיעים כאן רק עיקרי הדברים, ויש להיפך, אשר הביאורים נאמרו בקיצור וכאן הורחבו ונתבארו יותר ע"פ המבואר במקומות אחרים בתורת רבינו. ופשוט שמעמק המושג וקוצר דעת העורכים יתכן שימצאו טעויות וכיו"ב, והם על אחריות המערכת בלבד, ושגאות מי יבין.

ועל כן פשוט שמי שבידו הערה או שמתקשה בהבנת הביאורים, מוטב שיעיין במקורי הדברים, וימצא טוב, ויוכל לעמוד בעצמו על אמיתת הדברים.

◇ ◇ ◇

ויהי רצון שזנכה במהרה בימינו לשמחה האמתית בביאת משיח צדקנו, עת אשר ישמע "קול תנה ישועות לעם עולם, לדוד ולזרעו עד עולם, מבשר ואומר" (נוסח הושענות להושענא רבה), במהרה בימינו, אמן.

בברכת התורה,
מכון אור החסידות

ערב חג הסוכות, ה'תשפ"ד

קרבים ובאים ימי חג הסוכות ושמחת תורה, זמן שמחתנו, ימים בהם מתעורר כל יהודי מבקש ה' לקיים את המצוות הקשורות לחג הסוכות, להדר בד' מינים ובהלכות סוכה, וגם להתבונן וללמוד את הנושאים היסודיים הקשורים למועד, כפי שנתבארו הדברים בפרד"ס התורה.

בפתח הקובץ שלפנינו ניצב ביאור יסודי על מהותו של יום, התוכן הפנימי של הסוכה, והטעם הפנימי לכך שמצינו הידור מיוחד ליטול את הד' מינים בתוך הסוכה, ויבואר בהרחבה הקשר בין ענין הסוכה לבחינת ה'דעת', וביאור הענין של המשכת ה'מקף' (סוכה) ב'פנימיות' (ע"י הד' מינים).

לאחריו מובא פלפול נפלא על הסוכות שהיו עושים הכהנים בעזרה לאכילת שיירי המנחות, ואין אין בזה איסור בנין של עץ בעזרה.

חותם את הקובץ מדור 'שיחות קודש' - עם דברות קודש מרעשי הלב אודות הלקח וההוראה מפסוקי "אתה הראת" בשמחת תורה.

את כל זאת וכולו לקרא להלן בקובץ 'אוצרות המועדים - זמן שמחתנו', כפי שנלקטו מתורת כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע.

חג הסוכות

מדותו של יום

סך הסוכה והשפעותיו הנעלות

ענין "למען ידעו" בעבודה הרוחנית של מצוות סוכה. מהותה של הסוכה שסוכתה על האדם ומקיפה אותו, ומדוע הורה האריז"ל ליטול את הלולב בסוכה דווקא - "כל ישראל ראוי לישב בסוכה אחת"

(ע"פ ספר המאמרים תשרי-חשון עמ' קנח ואילך)

חידושי סוגיות

עשיית סוכה בעזרה

לאכילת שיירי מנחות

יפלפל בכמה פנים בישוב השאלה היאך אכלו הכהנים שיירי מנחות בימי הסוכות, כיון שאסור לבנות בנין של עץ במקדש

(ע"פ אגרות קודש הד"ב עמ' ח ואילך)

שמיני עצרת ושמחת תורה

שיחות קודש

פסוקי "אתה הראת"

- הקדמה שההקפות יהיו בשמחה גדולה!

מה נוגע לשמחת תורה זה שה' מלך בעבר ? / ה' מלך אינו על הווה אלא מלך בעצם / הקב"ה נותן את התוקף לכל ישראל לגלות בעולם מלכותו ית' / לדבר באופן של "אדון כל"

צוות העריכה וההגהה: הרב לוי יצחק ברוק, הרב משה גורארי, הרב מאיר יעקב זילברשטרן, הרב צבי הירש זלמנוב, הרב שלום חריטונוב, הרב מנחם טיטלברג, הרב אברהם מן, הרב יצחק נוב, הרב מנחם מענדל רייצס, הרב אליהו שוויכה

סבך הסוכה והשפעותיו הנעלות

עניין "למען ידעו" בעבודה הרוחנית של מצוות סוכה. מהותה של הסוכה שסוככת על האדם ומקיפה אותו, ומדוע הורה האריז"ל ליטול את הלולב בסוכה דווקא – "כל ישראל ראויין לישב בסוכה אחת"

פרק ראשון

"למען ידעו" – חלק ממצוות סוכה

אודות טעם מצוות ישיבת סוכה, נאמר בתורה (אמור כג, מב) :

בסוכות תשבו שבעת ימים... למען ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתי את בני ישראל בהוציא אותם מארץ מצרים

וכתב הב"ח (ריש סי' תרכה. וכן מוכח מלשון אדמו"ר הזקן בשו"ע שלו שם), שמה שהדגישה תורה את טעם המצווה "למען ידעו דורותיכם" גו', הרי זה משום שבמצווה זו כוונת המצווה אינה חלק נוסף על עצם קיום המצווה, אלא הוא חלק מן המצווה עצמה, ובלעדי הכוונה חסר בעצם קיום המצווה :

דכיון דכתיב למען ידעו כו' לא קיים המצווה כתיקונה אם לא ידע כוונת מצוות הסוכה כפי פשטה... דעיקר הכוונה בישיבת הסוכה שיוכר יציאת מצרים... שצריך שיכין בשעת ישיבת הסוכה הטעם המכין במצוה

ויש לעיין בדבר (ראה המשך "וככה" תרל"ז פפ"ד ואילך. ועוד), מפני מה דווקא במצווה זו נוגע כל כך עניין הידיעה, ועד שהוא עיקר וחלק מן המצווה עצמה ?

והנה, מצינו בכתבי האריז"ל (שער הכוונות דרושי חה"ס בתחילתו. ועוד) שהורה שטוב ליטול הלולב בתוך הסוכה דווקא. וכן פסק אדמו"ר הזקן בסידורו "שמצות נטילתו בסוכה הוא

מצוה מן המובחר . . לפיכך . . בעודו בסוכה יברך".

וגם את זאת יש לבאר, מהי השייכות בין שתי מצוות אלו, ומפני מה מצווה מן המובחר ליטול את הלולב דווקא בסוכה.

וכאשר יבואר מהות עניין הסוכה, ומהותה הפנימית של מצוות נטילת לולב, יתבאר אל נכון תוכן עניין "למען ידעו" שבסוכה, וגם סוד מנהג נטילת לולב בסוכה דייקא.

פרק שני

הסוכה שמקיפה את האדם

מבואר בספרי קבלה וחסידות (ראה סידור עם דא"ח שער הסוכות בתחילתו. ועוד), שאופן קיום מצוות סוכה בגשמיות מורה על מהותה הרוחנית. כאשר האדם מקיים את מצוות סוכה, אין הוא אוהז את הסוכה בידו, ואין הוא מקיים את המצווה באיבר מסוים מאיברי גופו, אלא נכנס כולו, בכל מציאותו, לתוך הסוכה, באופן שהסוכה מקיפה אותו מכל צד, וכשם שבגשמיות מקיפה הסוכה את האדם, כן גם ברוחניות עניינה של הסוכה הוא בחינת "מקיף".

ולהבנת הדברים הבאים לקמן, יש להקדים בקצרה ביאור המושגים, המוזכרים רבות בספרי חסידות, "מקיף" ו"פנימי" [ביאור זה אינו מופיע במקור הדברים, והוא מלוקט ע"י המערכת מהמבואר בכמה מקומות בתורת החסידות]:

"אור מקיף" היא השפעה נעלית מאוד, שמפני גודל מעלתה אינה יכולה להיקלט בפנימיות כוחות האדם וחושיו. ולעומת זאת, "אור פנימי" היא השפעה שהאדם יכול לקלוט בפנימיותו.

דוגמא לדבר (ראה תורה אור כז, א. ליקוטי תורה ואתחנן ז, א. ועוד):

יש והאדם מתבונן בגדולת ה' עד שמתעורר לאהבה וליראה אותו ית', והתעוררות זו נרגשת היטב במוחו ולבו, ומשפיעה על התנהגותו בפועל. וזהו עניין של השפעה פנימית, כלומר שהשפעה שנשפעת באדם נקלט אצלו באופן ששכלו ורגשותיו קלטו ותפסו את השפעה, ונתאחדו כל כך עם הדבר שנשפעה בו עד שנשתנו בגלל זה.

ולעומת זאת, יש והאדם עצמו במצב נחות, והנהגתו היא שלא על פי התורה, אבל גם באותה שעה שעומד לגנוב הוא מאמין שהפרנסה היא רק מאתו ית', ולכן "גנבא אפום מחתרתא רחמנא קרייא" (ברכות סג, א לגי' הע"י), שמבקש מהשי"ת שיצליחו בגניבתו. ואמונה זו היא בבחינת "מקיף": היא אמנם מאירה בו ומשפיעה עליו השפעה מסוימת, אך אינה מתיישבת בשכלו ורגשותיו באופן פנימי עד שהדבר ישפיע על כל פרטי הנהגתו. ולכן, אף שמאמין בה', ממשיך לגנוב ולעבור על רצונו ית'.

וזהו ענין של השפעה באופן "מקיף", השפעה נעלית שאינה מדודה ומוגבלת לפי כוחותיו של האדם, ופועלת עליו באופן שאינה נקלטת ונתפסת בתוך הכוחות המדודים.

ונמצא ההפרש בין "מקיף" ל"פנימי": פנימי היא השפעה מדודה שנמשכת לאדם וחודרת בכוחות נפשו באופן מושג, ואילו מקיף היא השפעה נעלית שאין כוחות הנפש של המקבל ראויים לקבל אותה בפנימיותם, והיא פועלת על האדם באופן שלמעלה מן השכל, ללא שהוא משיג אותה.

עניינה של מצוות סוכה הוא בחינת "אור מקיף", השפעה אלוקית נעלית שאינה יכולה להתיישב בכוחותיו הפנימיים של האדם, ולכן גם בגשמיות מצוות סוכה נעשית באופן שהסוכה סוככת על האדם ומקיפה אותו.

פרק שלישי

בחינות חדשות באמונה

בפסוק נאמר "בסוכות תשבו", ולכאורה הרי זו סתירה מיני' ובי': "סוכות" משמעו, כאמור, אור מקיף, הארה אלוקית שאינה מתיישבת בכוחות השכל והרגש, והשפעתה על האדם היא באופן שלמעלה מן הדעת, ואילו "תשבו" מורה על התיישבות הדברים בשכל ובפנימיות.

ולכאורה (ראה המשך "יו"ט של ר"ה" תרס"ו עמ' כה. ועוד), אם מדובר על אור מקיף, איך בא הוא בפנימיות, ואם הצטמצמה ההארה האלוקית עד שראוי' היא להתיישב בכוחות פנימיים, מדוע מכונה היא בשם "בסוכות" הרומוז על הארה שלמעלה מהתלבשות?

והנה, עניין "בסוכות תשבו" נאמר בחג הסוכות דווקא, אך מעין מצוות סוכה יש גם בעבודת האדם בכל ימות השנה, וכאשר יבואר העניין בעבודת האדם התמידית, יובן גם עניין "בסוכות תשבו" שבחג הסוכות.

עניין "מקיף" בעבודת האדם היא בחינת האמונה. האמונה אינה בנוי' ומיוסדת על הבנה שכלית, אלא האמונה היא בחינת "מקיף" – למעלה מהשגה והרגשה, ויחד עם זאת פועלת על האדם. לעומת זאת, עניין "פנימי" בעבודת האדם היא ההשגה וההבנה (וכמו שהוסבר לעיל בביאור החילוק בין מקיף לפנימי).

וכאמור, הטעם לכך שהאמונה היא בבחינת "מקיף", וההשגה חודרת באופן "פנימי", הוא משום שהאמונה היא בדרגה נעלית, שאינה יכולה לרדת ולהתלבש בהבנת האדם, ולכן מאירה עליו בבחינת מקיף, ואילו ההשגה היא בדרגה נחותה יותר ולכן יכול הוא לתופסה ולהבינה בכוחותיו הפנימיים.

ועל כך מצווה הכתוב "בסוכות תשבו" – יש "להושיב" ולהחדיר בפנימיות את בחינת האמונה:

האמונה קיימת אצל היהודי מיד כאשר יוצא היהודי לאוויר העולם, וכפי שמעידה תורתנו הקדושה, תורת אמת, על כל אחד ואחת מישראל, שהם "מאמינים בני מאמינים" (שבת צז, א), וכל זאת עוד בהיותו קטן וטרם שבא לכלל דעת. ובאמת, דרגת האמונה הלזו יכולה לבוא בהשגת בן אנוש, אלא שמחמת קטנותו וקוצר דעתו הרי הדבר אצלו בבחינת אמונה שלמעלה מן הדעת.

וכאשר הגדיל הקטן, הרי נזדכך מוחו ונעשה בר דעת, וכבר יכול הוא להשיג את מה שעד אז ה' אצלו בבחינת אמונה בדעת והשגה, ואזי מה שהי' בבחינת אמונה בלבד, נעשה אצלו בפנימיות ובהתיישובת בכוחותיו הפנימיים.

וכאשר נמשכת האמונה בשכל וברגש, אזי מתעלה אמונתו למדרגה נעלית יותר, שהוא מרגיש בעבודתו שהכרת השי"ת שמבין בשכלו היא מדודה ומוגבלת. ואזי הוא מאמין באופן נעלה הרבה יותר, בדרגא שאינו יכול להבינה כלל בשכלו. וכך איתא בלקוטי תורה לאדמו"ר הזקן (ואתחנן ז, ג): "כי לאחר שיומשך המקיפים דעכשיו להיות בבחי' אור פנימי, אזי יומשך אור עליון וגדול יותר להיות בבחינת מקיף".

וכך הולך האדם כל משך ימי חייו ומתעלה בעבודתו את קונו, וכאשר על ידי עבודתו הוא מזדכך ומצליח להשיג בפנימיות את אשר ה' אצלו תחילה בבחינת "מקיף", מאיר אצלו גילוי אור אלוקי נעלה יותר בבחינת אמונה, וכאשר גם אמונה זו באה בפנימיות ובהשגה מאיר אור נעלה עוד יותר ונעשה הוא בבחינת אמונה, וכך דרגה אחר דרגה עד אין קץ, וכמאמר הידוע (ראה בחינות עולם ח"ח פ"ב. עיקרים מ"ב פ"ל. של"ה קצא, ב) "תכלית הידיעה – שלא נדעך".

וכפי שמצינו אצל משה רבנו, שהי' בשלימות החכמה וההשגה האלוקית, שדרשו עליו חז"ל (שמות רבה ריש פ"ג) את הכתוב "אמין לכל דבר", והיינו שלמרות שהשיג בדעתו הזכה והרחבה, והייתה אצלו ידיעת הבורא בדרגה נשגבה ביותר, מכל מקום עדיין הי' "מאמין", שהייתה אצלו בחינת האמונה, כיון שדווקא אצל משה רבינו מכיון שהשיג בשכלו כל מה שאפשר לתפוס ולהשיג בשכל האדם, הנה שכל האדם גופא מחייב שיש ענינים שאי אפשר להשיג בשכלו, והם נתפסים אצל האדם בבחי' אמונה ו"מקיף".

פרק רביעי

סכ"ך שנמשך ממאה קולות

ולאחר שנתבאר עניין המשכת המקיף בפנימי שבעבודת האדם התמידית, יש לבאר את עניין "בסוכות תשבו" – המשכת המקיף בפנימיות, שבחג הסוכות.

כי הנה, דרשו בסה"ק (סידור עם דא"ח שער ר"ה רלה, ב. ועוד) על הפסוק "תקעו בחודש שופר בכסה ליום חגנו" (תהלים פא, ד), שכל ההשפעות האלוקיות הנשגבות שנמשכו

בימים הנוראים, בראש השנה וביום הכפורים, והיו אז "בכסה" – באופן מכוסה, בהעלם והסתר, הנה לאחר מכן בחג הסוכות שמכונה בסתם בשם "חג", הם באים לידי גלוי, עד שמעוררים שמחה.

הדבר אף רמוז בתיבת "סכך", שהוא עיקר הסוכה, עד שהשם "סוכה" הוא על שם הסכך שסוכך על היושבים בה (רש"י ד"ה כשרין סוכה יב, א): "סכך" הוא בגימטריא מאה, כנגד מאה קולות שבשופר, ובפרטיות יותר, ס' כנגד ס' תקיעות, כ' כנגד כ' קולות דשברים, וכ' שני' כנגד כ' קולות דתרועה (ראה תורת לוי יצחק עמ' שג).

ומה שקולות השופר של ראש השנה רמוזים בסכך הסוכה, הוא משום שאותן השפעות אלוקיות נעלות שנשפעות בתקיעת השופר, והן נעלמות ואינן נרגשות אצל בני ישראל, באות באופן גלוי המעורר שמחה בחג הסוכות, במצוות ישיבת סוכה.

אמנם, גילוי זה בנפש האדם הוא בבחינת מקיף, שאינו חודר בשכל האדם ורגשותיו, אלא רק מרומם אותו ומשפיע בו. אך המטרה היא שיהי' "בסוכות תשבו", "להושיב" בפנימיות את הגילויים הנעלים הללו. וכמבואר למעלה, הנה כאשר ממשיכים את המקיפים בפנימיות, נמשך על האדם מקיף נעלה יותר.

פרק חמישי

אם יש דעת יש אחדות

המשכת גילויי הסוכה בפנימיות, הוא בעיקר על ידי מצוות נטילת ד' מינים, שהיא מצווה המבטאת את עניין האחדות, והאחדות מורה על המשכה פנימית כאשר יבואר להלן.

מבואר בספרים (ראה המשך "וככה" תרל"ז פפ"ז), שכל אחד ואחד מארבעת המינים מבטא את עניין האחדות:

הלולב עשוי מעלים רבים שכפותים יחדיו, וכמו שנאמר "כפות תמרים" (אמור כג, מ), ודרשו חז"ל (סוכה לב, א) שהעלים צריכים להיות כפותים יחד, דהיינו שעם היות שהם נפרדים, הנה צריכים להיות דבוקים ואחוזים זה בזה כאילו הם אחד. גם בכל עלה בפני עצמו מצינו את עניין האחדות, כי כל עלה כפול משניים, ומתאחדים בו שני עלים לעלה אחד.

ההדסים אף הם בעלי תכונה של אחדות, שנאמר בהם "ענף עץ עבות" (אמור שם), ודרשו חז"ל (סוכה לב, ב) ש"עבות" היינו "תלתא בחד קינא", איחוד וצירוף של שלושה עלים יחד.

על הערבות נאמר שצריכות להיות מן המין של "ערבי נחל" (אמור שם), היינו אותם עצי

ערבות שדרך לגדול יחד באחוזה על הנחל (ראה שבת כ, א ובסידור עם דא"ח שער הלולב רסב, ג).

והעולה על כולנה באתרוג, שיש בו טבע מיוחד שהוא "הדר" – "דר באילנו משנה לשנה" (אמור שם. סוכה לה, א). האתרוג נותר על העץ במשך כל ארבע עונות השנה, ולא זו בלבד שאינו ניזוק משום עונה, אלא הוא ניזון וגדל מכל עונה ועונה. ובזה מורה על טבע האחדות, שמקבל מכל עונה את המעלה שבה וגדל ממנה.

כאשר קיים איחוד עניינים שונים והפכיים זה מזה, מורה הדבר על "דעת". וכנראה בחוש, שכאשר אין ממלאים את רצונו של ילד קטן, הרי יזעק מרה על אשר אין ממלאים רצונו, ואף אם יהי' חכם גדול, מכל מקום לא יוכל לסבול את היפך רצונו, ולעומת זאת אדם גדול יסבול את מה שאין ממלאים רצונו וישתוק, ואפילו יסבול חרפתו ולא ישיב, וכל זאת משום שדעתו רחבה ויכול להכיל ולהשיג גם את ההיפך הגמור ממנו.

עניין ה"דעת" הוא התיישבות הדבר היטב בשכלו של האדם, עד שהוא מתקשר ומתחבר היטב למה שהבין והשיג. ולכן, הקטן שאין בו "דעת", הרי העניינים השכליים שהבין אינם משפיעים כל כך על הנהגתו, הוא אכן למד והבין אותם, אך מכיוון שלא התאחדו עמו, אין הכרח שינהג לפיהם. אך אצל הגדול, מכיון שהוא "בר דעת", וקליטת השכל היא באופן רחב ויסודי, אזי, בהיותו איש שכלי לא איכפת לו כלל ממה שהזולת חושב בהיפך ממנו ניש להבהיר שביאור ענין ה"דעת" אינו מופיע במקור הדברים, ונכתב ע"י המערכת ע"פ המבואר בכמה מקומות בתורת החסידות].

פרק ששי

להמשיך את ה"מקיף" של הסוכה בפנימיות ע"י ר' מינים

וזהו עניין מצוות ד' מינים, והמעלה בנטילתם בסוכה דווקא:

הסוכה היא עניין האורות המקיפים שנמשכו על ידי עבודת הימים הנוראים, ועבודת האדם היא להחדירם אצלו בפנימיות וב"דעת", בבחינת "בסוכות תשב".

והמשכת המקיפים בפנימיות היא בעיקר על ידי מצוות ד' מינים שתוכנה הוא המשכה פנימית, כפי שמתבטא בעניין האחדות שבהם, דעת רחבה שיכולה לסבול את כל סוגי ההפכים ואיחודם יחד.

המשכת המקיפים בפנימיות שבסוכה, ואחדות ישראל שנפעלת על ידה, מתבטאת לא רק בד' מינים אלא גם בסוכה עצמה:

הסוכה מקיפה כאחד את כל היושבים בתוכה, החל מ"ראשיכם שבטיכם", ועד "חוטב עציך ושואב מימין" (נצבים כט, י), באחדות מופלאה, וכמאמר חז"ל "שכל ישראל ראויים

לישב בסוכה אחת" (סוכה כז, ב).

וזהו סוד מה שדורש הכתוב במצוות סוכה "למען ידעו דורותיכם", שמדגיש ביותר את עניין הדעת בנוגע למצוות סוכה, כי עניין המקיף של סוכה צריך לחדור בפנימיות, עד שהגילוי האלוקי יהי' מובן ומושג בשכלו, ועד לקליטה והכרה של בחינת ה"דעת" - באופן של "ידעו".

ולא רק דור דעה שיצאו ממצרים וראו גילוי אלוקות בפועל בעיני בשר, כי אם "ידעו דורותיכם", שלדורות עניין מצוות סוכה היא המשכה פנימית ויסודית של אותם גילויים נעלים שנמשכו בראש השנה ובאים לידי גילוי בזמן שמחתנו.

עשיית סוכה בעזרה לאכילת שיירי מנחות

יפלפל בכמה פנים ביישוב השאלה היאך אכלו הכהנים שיירי מנחות בימי הסוכות, כיון שאסור לבנות בנין של עין במקדש

מאחר דהוי אכילת גבוה פטורה מסוכה.
ובאמת יש לפלפל ולמצוא עוד נקודות ליישוב בזה מכמה פנים:

(א) הנה איסור לא תטע הוא דוקא בשני תנאים: בנין של עץ, וגם של קבע דוקא, כמובן מנוסח האיסור ברמב"ם הל' עכו"ם ספ"ו, ונסמנו בנו"כ שם מקורות הדבר בש"ס הנ"ל דמייירי בבנין אכסדראות של עץ, ובספרי שופטים על הכתוב לא תטע גו', דנקיט דהעושה בנין עץ בעזרה עובר בל"ת כו' (עיי"ש בכס"מ דלפסק הרמב"ם לא נקטינן כחד מ"ד בספרי דכל בנין בית אסור, אלא רק בנין של עץ. וכן הא דעשו בימה של עץ למלך בשעת הקהל וגוזזטרא שהקיפו בעזרת נשים בשמחת בית השואבה אינם קושיא, כי אלו לשעתם היו ולא של קבע).

ועיי"ע בכס"מ לרמב"ם ביהב"ח פ"א ה"ט גבי התנאים הנ"ל, ומדבריו שם עולה שהוכיח מן המקורות הנ"ל דצריך להיות

בתמיד כח: גרסינן "תניא ר"א בן יעקב אומר מנין שאין עושין אכסדראות בעזרה ת"ל לא תטע לך אשרה כל עץ אצל מזבח ה' אלקיך, הכי קאמר לא תטע לך אשרה [היינו נטיעת עץ לשם ע"ז], לא תטע לך כל עץ [היינו כל קביעת עץ] אצל מזבח ה' אלקיך", ועפ"ז מסיק התם דלא יתכן שהיו בעזרה אכסדראות של עץ [ואכסדראות שבעזרה הנזכרות במתני' דתמיד שם, היו של אבן].

ומצינו מפלפלין, דא"כ נמצא דאסור לעשות סוכה בעזרה משום "לא תטע לך כל עץ", ומעתה איך קיימו הכהנים בחג הסוכות חובת אכילת שיירי המנחות (עיי' יבמות לט: ואילך), אחר דקיי"ל דהם מכלל קדשי קדשים שאכילתן רק בעזרה (משנה דזבחים נג.). ויש מי שתירץ דכיון דגבי אכילת כהנים מצינו הגדר ד"משולחן גבוה קזכו" ולא הוי בגדר אכילת אנוש אלא כצורך גבוה (עיי' ביצה כא. לענין שחיטתן ביו"ט דלא הוי צורך אוכל נפש), הרי

וַיִּהְיֶה עֵינֵי מהמדובר בערכין ג: "הכל חייבין בסוכה כהנים ליום וישראלים, [ופריך] פשיטא אי הני לא מחייבי מאן מחייבי, [ומשני] כהנים איצטריכא לי, סד"א הואיל וכתוב בסוכות תשבו, ואמר מר תשבו שבעת ימים כעין תדורו, מה דירה איש ואשתו אף סוכה איש ואשתו, והני כהנים הואיל ובני עבודה ניהו [ואין יכולין לדור איש ואשתו בסוכה, שאין נזקקים לנשותיהן דרמיא עלייהו עבודת הרגל, רש"י] לא ליחייבו, קמ"ל נהי דפטירי בשעת עבודה, בלא שעת עבודה חיובי מחייבי מידי דהוי אהולכי דרכים דאמר מר הולכי דרכים ביום פטורין מן הסוכה ביום וחייבים בלילה", ובתוד"ה ובני שם: "דמטעם הולכי דרכים ליכא למיפטרניהו אלא בשדות אבל לא בלשכת בית המקדש [בשיטה מקובצת גריס: בית המוקד] ושאר מקומות בית המקדש. והוא הדין דמצי למינקט נמי לויים השומרים בכ"א מקומות במקדש כדאיתא פ"ק דתמיד כו". והרי יעויין בתמיד כז. שכל הכ"ד מקומות של שמירה (ג') דכהנים וכ"א דלויים) היו מחוץ לעזרת ישראל.

(ד) אפילו אם נפרש קרא דנחמי' בהר הבית, עדיין על כרחין נצטרך לתרץ כפי המבואר בהערות א-ב הנ"ל (דהיתה בניית הסוכה בדרך מיוחדת שאין בה תנאי האיסור), כי אליבא דספרי פ' שופטים - שהובא בכס"מ על הרמב"ם כנ"ל - גם הבונה בהר הבית כולו עובר בלא תעשה.

(ה) ומה דאיתא בילקוט שמעוני שופטים עה"פ לא תטע לך עץ - "אפילו בית אפילו סוכה", על פי פי' הפשוט לא קאי כלל

עוד תנאי שלישי כדי שייאסר, שיהי' העץ קבוע באופן של בנין.

ומעתה י"ל בפשטות דיכול לעשות סוכה כשרה בלי שיתקיימו בה תנאים אלו, וגם הסכך ה"ה מקש ועלים ולא עץ (יעוין שבת סו. פלוגתת תנאי אי איכא קבלת טומאה בכוורת של קש, וברש"י שם פי' דנחלקו אי חשיבי עץ או לאו, ועיי"ש בתוס'. וכבר העיר ע"ז באור שמח על הרמב"ם הל' עכו"ם שם, דאי נימא דעשי' מעלים לא חשיבא עץ, שפיר אין בה איסור גם מדין לא תטע גר').

(ב) אף דאסור להוסיף בבניני אבן דבית המקדש בכל אופן, משום דכתיב הכל בכתב מיד ד' עלי השכיל (עיי' עירובין קד.); הרי במקום גדר, ועל אחת כמה וכמה מצוה - מותר, כמתבאר בסוכה נא:, דלמרות האיסור הנ"ל (המובא שם) "תיקון גדול" עשו שהוסיפו בזמן מאוחר על בנין שעשה שלמה, ובנו גזוזטרא לנשים מלמעלה לעמוד שם בעת שמחת בית השואבה, משום "שצריך להבדיל אנשים מנשים ולעשות גדר בישראל שלא יבאו לידי קלקול" (רש"י).

ובפרט דבנדון דידן י"ל דאין הכי נמי ובכתב מיד ד' גו' - היתה ג"כ סוכה בצורת הבית שנמסרה מפי ה'.

(ג) ע"פ הנ"ל יתפרש הכתוב (נחמי' ח, טז) גבי קיום מצות הסוכה בימי עזרא ונחמי', "ויעשו להם סכות גו' ובחצרות בית האלקים" - כפשוטו דקאי אעזרה, ואין צריך לדחוק ד"בית האלקים" היינו הר הבית.

תדורו", סוכה כז.), ומעתה י"ל דכמו שבכל השנה דינא דאורייתא שלעולם לא היו הכהנים אוכלים השירים אלא בעזרה וְאֵל בְּבֵית דִּירָתָם, הרי דיו לבא מן הדין להיות כנדון, ובודאי גם בחג הסוכות עליהם לעשות כן שֶׁאֵל יאכלוהו בבית דירתם דעתה, היא הסוכה.

ואי תימא, אם אכילת קדשי קדשים (שאכילתן בעזרה) פטורה מסוכה, וחולין מאי בעי התם (יעוין בארוכה במל"מ הל' שחיטה פ"ב ה"ג גבי איסור הכנסת כל חולין שם לעזרה, וש"נ), א"כ שוב יוקשה למה עשו סוכות בחצרות בית אלקים בימי עזרא ונחמיה כנ"ל (אם נפרש ש"חצרות בית אלקים" היינו בעזרה). באמת אינה קושיא כלל, דהא מצות סוכה היא לא רק באכילה ושתי' כי אם על כל עניניו של אדם, והרי מותר להתעכב בעזרת ישראל, ואפילו להכנס לשם גם שלא לצורך עבודה, וכדאיתא בכלים (פ"א מ"ח) בהגדרת דרגות הקדושה שבמקדש דדוקא עזרת כהנים ה"מקודשת ממנה" [מעזרת ישראל] – "אין ישראל נכנסים לשם אלא בשעת צרכיהם".

[שוב] העירני הרה"ג הר"א זיסקינד, דגם באכילה מצינו חיוב סוכה בעזרה, גם ע"פ הנ"ל דשיירי מנחות פטורים משום "כעין תדורו", והוא באכילת לחמי תודה וכיו"ב דמותרין בכל העיר [וא"כ ליתא דינא שנאכלין לעולם חוץ לבית ושפיר חייבין בסוכה "כעין תדורו"] ואעפ"כ נאכלין גם בעזרה כדאמר בשבועות טו., וא"כ מובן הצורך בסוכה בחצרות ה'.

בסוכת מצוה, אלא בסוכה סתם, ונוקט הל' "אפילו סוכה" רק בניגוד ל"בית" (דבית היינו בית מגורים קבוע יותר מ"סוכה"), ועל דרך מ"ש (בראשית לג, יז) ויבן לו בית ולמקנהו עשה סוכות, ועוד.

(ו) להעיר עוד בכל הנ"ל (ובהמשך לדלעיל שאכילת שיירי מנחות חשיבא צורך גבוה כו') מספרי סוף פרשת ראה "חג הסוכות תעשה לך ז' ימים, להדיוט, ומנין אף לגבוה ת"ל חג הסוכות שבעת ימים לה' אלקיך כו'", אבל בספרא ס"פ אמור: "חג הסוכות שבעת ימים לה', יכול תהי' חגיגה וסוכה לגבוה [שכשם שחגיגה היא קרבן שמביא לשמים כן נימא בסוכה], ת"ל חג הסוכות תעשה לך שבעת ימים כו' הא כיצד חגיגה לגבוה וסוכה להדיוט", ואף לאחר ישוב המפרשים בסתירת שני מאמרים הנ"ל [בר"ש משאנן לספרא שם: יכול כו' יעשה סוכה בהר הבית ויקדשנה לשמים, מלבד סוכה לישב בה כו' וי"מ סוכה לגבוה שיהא בה מעילה כו', וברבינו הלל לספרי: להדיוט, לישב בה, מנין אף לגבוה, שתהא עשייתה לשם גבוה. וראה בספרי דבי רב לספרי עוד כמה פירושים. ועיי"ע בתיווך המדרשים בעמק הנצי"ב לספרי שם, בצפ"נ עה"ת ראה שם, ובאחרונים לסוכה דף ט ועוד. **המעתיק**], בכ"ז עדיין צ"ע ק.

(ז) י"ל חידוש יסודי בכהנ"ל, דבאמת אכילת שיירי מנחות בעזרה לכאורה ברור דפטור מסוכה, כי זה הכלל במצוה זו דאופן קיום "תשבו בסוכה" הוא כעין ההנהגה בדירתו כל השנה ("תשבו כעין

לקט מתוך דברות קודש
בענייני הוראה, הדרכה וחיוזוק בעבודת השי"ת
דברים אלו לא הוגהו על ידי רבינו, ובאו כאן כמעט ללא עריכה,
באופן שנאמרו, מלבד שינויים קלים להקל על הקורא

פסוקי "אתה הראת" - הקדמה שההקפות יהיו בשמחה גדולה!

מה נוגע לשמחת תורה זה שה' מלך בעבר? / ה' מלך אינו על הווה אלא מלך
בעצם / הקב"ה נותן את התוקף לכל ישראל לגלות בעולם מלכותו ית' / לדבר
באופן של "אדון כל"

ענין פסוקי ההקפות

...מנהג ישראל הוא שלפני ההקפות אומרים פסוקים מסויימים (החל מהפסוק "אתה
הראת וגו'") בתור הקדמה והכנה להקפות, והיינו, שבכדי שההקפות יהיו כדבעי,
בשמחה גדולה כו' בענין דשמח"ת, בחרו פסוקים מסויימים מתנ"ך שבהם מדובר אודות
גדלות התורה, גדלות ישראל, ועאכו"כ גדלות הקב"ה, לאמרם קודם הקפות.

וכיון שענין אמירת הפסוקים וסדרם נקבע ע"י גדולי ישראל ברי סמכא, הרי מובן, שכל
סדר הפסוקים הוא בדיוק, היינו, לא רק כסברת העולם שבסדר הפסוקים נוגע בעיקר
מהו הפסוק הראשון (שהוא התחלת הענין שכולל כל הענינים שלאחריו) ומהו הפסוק
האחרון (שהוא סיום וחותם כל הענינים שלפניו, ש"הכל הולך אחר החיתום"), אלא גם
סדר כל שאר הפסוקים שבין הפסוק הראשון והפסוק האחרון הוא בדיוק, ויכולים ללמוד
כמה ענינים מקישור וסמיכות הפסוקים זל"ז.

ומובן שהלימוד מהפסוקים וסמיכותם זה לזה בנוגע להקפות צריך להיות באופן המובן

בפשטות לכל אחד, שהרי גם אנשים פשוטים אומרים פסוקים אלו בתור הכנה להקפות, ובפרט שהסדר בזה אינו באופן של לימוד בעיון כו', אלא רק אמירת הפסוקים עצמם בפירוש המילות כפשוטם (אלא שהאמירה היא מתוך חיות כו', כמנהג ישראל)....

מה נוגע לשמחת תורה זה שה' מלך בעבר?

בין הפסוקים שאומרים קודם הקפות אומרים גם "ה' מלך ה' מלך ה' ימלך לעולם ועד".

וצריך להבין:

בשלמא "ה' מלך" (בהוה) ו"ה' ימלך" (בעתיד) — הרי זה נוגע לענין של שמח"ת, כיון שהידיעה שהקב"ה, נותן התורה, הוא מלך בהוה וגם בעתיד (לעולם ועד), נותנת חיזוק בשמירת התורה ובשמחה דשמח"ת; אבל מה נוגע הענין ש"ה' מלך" (בעבר) — לשמחה שצריך לשמוח עם התורה עתה?!

וביותר יוקשה — לפי שאין זה פסוק שלם כמו כל שאר הפסוקים (שהרי בכל התנ"ך לא נמצא פסוק כזה), אלא זהו צירוף מג' מקומות שונים, שתוקן לאמרו בתפלה וקודם ההקפות. ובכן: אילו ה" פסוק כזה, ה" אפשר לומר (בדוחק עכ"פ) שאע"פ שלענין ההקפות נוגע רק "ה' מלך" ו"ה' ימלך", מ"מ, אומרים את כל הפסוק בשלימותו, גם "ה' מלך"; אבל כיון שזהו צירוף מג' מקומות, אי אפשר לתרץ כן.

ועכצ"ל, שגם הענין ד"ה' מלך" נוגע לענין ההקפות דשמח"ת.

גם צריך להבין סדר ג' הענינים, דלכאורה, כיון שסדר הזמן הוא עבר הוה ועתיד, ה" צ"ל הסדר ה' מלך ה' מלך ה' ימלך (או בסדר הפוך: עתיד, הוה ועבר), ולמה הסדר הוא "ה' מלך ה' מלך ה' ימלך"?!

ה' מלך אינו על הוזה אלא מלך בעצם

והביאור בזה:

כשאומרים ליהודי שצריך לשמוח עם התורה בגלל שהקב"ה, נותן התורה, הוא מלך של כל העולם — יש צורך להבהיר שידע שמלכותו של הקב"ה אין בה שינוי ח"ו.

ישנם החושבים שבעבר, בזמן הבית וכיו"ב, ה" הקב"ה מלך ומנהיג כל העולם, וכך ה" גם לעתיד לבוא, וכמ"ש "וה" ה' למלך על כל הארץ"; אבל עכשיו, בזמן הגלות, יש בזה שינוי וחלישות ח"ו. ועל זה אומרים "ה' מלך ה' ימלך לעולם ועד" — שאין שינוי ח"ו במלכותו של הקב"ה, אלא כשם שה" מלך בעבר, הנה באותו אופן ימלך גם לעתיד.

ומה שיש חילוקים בין זמן הבית לזמן הגלות, אין זה פוגע ח"ו במלכותו של הקב"ה,

אלא זהו בדוגמת החילוקים שבזמן הבית גופא, ש"ארץ ישראל מקודשת מכל הארצות", ובארץ ישראל גופא יש חילוקים בין כללות הארץ לירושלים וכו' עד לקדש הקדשים (ששם נכנס רק כהן גדול ביוהכ"פ כו'), והרי מובן שחילוקים אלו אינם פוגעים ח"ו במלכותו של הקב"ה, אלא זהו כמשל מלך בשר ודם שיש חילוק בין היכל המלך לחדרים שלפני היכלו ועד לכללות המדינה, אבל הוא המלך גם על כללות המדינה, וכך גם אין חילוק במלכותו של הקב"ה בין זמן הבית לזמן הגלות כו'.

ובתור הוכחה והסברה — מקדימים "ה' מלך", שאינו לשון הוה (שמולך בהוה), אלא שם התואר, היינו, שהוא מלך בעצם.

והטעם שנאמר רק "ה' מלך (בעבר) ה' ימלוך" (בעתיד), ולא נזכר ענין המלכות בהוה — יובן ע"פ מאמר החוקרים הידוע (ראה ספר העיקרים מאמר שלישי ספכ"ז) שאין מציאות של הוה, כיון שכל נקודה של זמן שייכת או לעבר או לעתיד.

ולאידך גיסא, הנה גם לאחר שאומרים "ה' מלך", שהוא מלך בעצם, צריך להוסיף "ה' מלך ה' ימלוך" בעבר ובעתיד [שהרי אין הכוונה כאן שמלכותו של הקב"ה היא באופן תמידי, כמו "וממשלתך בכל דור ודור", אלא הכוונה היא לענין המלכות כפי שהוא בגדרי הזמן שיש בו החילוקים דעבר ועתיד] — כי, כשאומרים ליהודי שהקב"ה הוא מלך בעצם, אין זה מספיק להבהיר ולהבטיח שהנהגתו בחייו היום-יומיים תהי' כרצון הקב"ה, ולכן צריכים לומר לו שהקב"ה הוא מלך בגדרי הזמן; אלא כדי שלא יטעה לחשוב שגדרי הזמן פועלים שינוי או חלישות ח"ו במלכותו של הקב"ה, מקדימים לומר "ה' מלך", שהוא מלך בעצם, שלכן אין שינוי במלכותו גם כשבאה בגדרי הזמן, שכשם שמלך בעבר, כך ימלוך לעולם ועד.

הקב"ה נותן את התוקף לכל ישראל לגלות בעולם מלכותו ית'

אך לאחר כל זה, עדיין יכול יהודי לחשוב: הן אמת שגם עכשיו הקב"ה הוא מלך בכל התוקף כו', אבל אעפ"כ, הרי רצונו של הקב"ה שענין המלכות יומשך בעולם ע"י בני", כפי שמבקש מהם "שתמליכוני עליכם" [הוא אמנם לא מבין טעם הדבר, אבל הוא יודע שזהו רצונו של הקב"ה...], וא"כ, כיצד יוכל לפעול התגלות מלכותו של הקב"ה בעולם? ועל זה נאמר בפסוק שלאח"כ: "ה' עוז לעמו יתן", היינו, שנוסף לכך שישאלהם הם עזין שבאומות, הנה הקב"ה (שעליו נאמר זה עתה "ה' מלך ה' מלך ה' ימלוך לעולם ועד") נותן לכל אחד מישראל התוקף שלו — ע"י התורה שנקראת "עוז" — שיוכל לגלות בעולם מלכותו של הקב"ה.

ומדייק בכתוב "ה' עוז לעמו יתן", שע"ז נשללת הטענה שגם אם ח"ו לא יתנהג כפי

רצונו של הקב"ה, הרי זה ענין שנוגע אליו בלבד — כיון ש"ה' עוז לעמו יתן", לכללות עם ישראל, כך, שההנהגה שלו נוגעת לכללות עם ישראל, שעי"ז שהוא יתנהג כרצונו יתן, יתן הקב"ה תוקף לכל בני"ל נצח בכל העינים.

ועדיין יש מקום להסתפק אם ענין זה יהי' בדרכי נועם כו', או שיהי' צורך בענין של כפי' ע"י מלחמה כו'. ועל זה מוסיף בכתוב "ה' יברך את עמו בשלום" — שאין זה באופן שיש מלחמה, ורק מצד התוקף כו' מנצחים במלחמה, אלא התוקף ("עוז") שנותן הקב"ה לעמו הוא באופן שמטיל מורא ופחד על כל המנגדים, שמלכתחילה יראים להכנס למלחמה, כך, שיש מעמד ומצב של שלום.

לדבר באופן של "אדון כל"

אמנם, כיון שע"י לימוד התורה וקיום המצוות נותן הקב"ה "עוז" ששולל מלכתחילה את ענין המלחמה — יכולים לחשוב שלא צריך כלל להתעסק עם הסביבה, כי אם ללמוד תורה ולקיים מצוות, ואז יהי' נצחון ושלום כו'. אך האמת היא, שרצונו של הקב"ה שכל ההשפעות יהיו בהתלבשות בטבע, ולכן צריך להתעסק גם עם העולם, ועד שצריך לדבר עם אומות העולם וכו'. אלא שכדי לפעול בהנ"ל, צריך להתנהג כרצון הקב"ה, שהוא המלך שמנהיג את כל העולם.

אך עדיין צריך להבהיר: בשלמא כשיהודי נמצא לעצמו, יודע הוא שכיון ש"ה' מלך וגו'", ו"ה' עוז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום", לכן צריך להתנהג כרצונו של מלך מלכי המלכים הקב"ה; אבל בשעה שיוצא לרחוב, ובפרט כשצריך לדבר עם אינם יהודים — יתכן שיתחיל לחשוב מה יאמרו הגויים, השכנים וכו', "שבעים הזאבים" שביניהם נמצאת ה"כבשה אחת", וירצה לשאת חן בעיניהם, ובגלל זה יתבייש לדבר כרצון המלך. — הוא בלבד, יודע את האמת גם בשעה שמדבר עם אינו יהודי, אבל זה נשאר אצלו במחשבה, ואילו כשבא לדיבור, שגם הזולת שומע, אזי מתבייש כו'.

ועל זה נאמר לאח"ז: "ויהיו נא אמרינו לרצון לפני אדון כל", שזוהי תפלה ובקשה ש"אמרינו" יהיו "לרצון" לא לפני בשר ודם, שירצה לישא חן בעיניו כו', אלא "לפני אדון כל".

והענין בזה:

כאשר רוצה לישא חן בעיני בשר ודם, אזי נעשה משוחד כו', ואז, גם אם ירצה שדיבורו יהי' מכוון ע"פ תורה, הנה מצד ה"שוחד" ש"יעור עיני חכמים", יתכן שיחפש למצוא היתר על ענין שאינו מתאים כו'.

ולכן מבקשים "ויהיו נא אמרינו לרצון לפני אדון כל", שמיד בתחלת דיבורו תהי' כוונתו שאמריו יהיו לרצון לפני אדון כל, והיינו, לא באופן שתחילה מחפש דיבורים

כאלו שעל ידם ישא חן בעיני בשר ודם, ואח"כ ישתדל שיהיו הדברים מתאימים ע"פ שו"ע, אלא מלכתחילה כל מגמתו ב"אמרינו" אינה אלא שיהיו "לרצון לפני אדון כל".

וטעם דיוק הלשון "אדון" (ולא הלשון "מלך" שנאמר לפני"ז) — כיון שכאן נוגע הדגשת הענין ד"אדון", היינו, שהוא כמו עבד שקנוי לאדונו ואין לו מציאות בפני עצמו כלל (ולא שהוא מציאות לעצמו אלא שבטל אל המלך).

וכיון שהקב"ה הוא (לא רק אדון שלו, אלא) "אדון כל", שהכל קנוי לו — הנה עי"ז שאמריו יהיו "לרצון לפני אדון כל", אזי במילא יהיו לרצון גם עבור ה"כל", כולל גם אומות העולם, שגם הם יכירו את האמת שבדבריו, וכמו הענין שארץ ישראל שייכת לבנ"י וכו'.

אך היסוד לזה הוא הענין ד"ה' מלך וגו'", לידע ולא להתבייש לומר את האמת שהקב"ה הוא מלך גם עתה, והוא זה שנתן את ארץ ישראל לבנ"י וכו'. והדיבור באופן כזה שהוא "לרצון לפני אדון כל", יתקבל לרצון גם אצל אומות העולם כו'.

ומזה באים גם לענינים שבפסוקים שלאח"ז, ועד לפסוק "כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים", שמציון וירושלים בא אמיתת ענין התורה ודבר ה', ללא פשרות וכו'.

(ליל שמח"ת ה'תשל"ה, קודם הקפות)

